

Vankúšik pre dospelých

Jana Hlodáková | SME | 14.10.2013

Divadlo Aréna uviedlo v obnovenej premiére Uja Vankúšika.

Nie každý zvládne, keď sa v divadle po zemi rozkotúľajú odseknuté detské pršteky. No mal by sa o to aspoň pokúsiť.

Mladá režisérka Kristína Chlepková priniesla do Arény priamo zo študentského divadla VŠMU Lab v obnovenej premiére Uja Vankúšika. Dobrého vo všetkých významoch. Uja, ktorý sa ľuďom snaží pomáhať, hoci občas veľmi drastickým spôsobom.

Smiech, za ktorý sa hanbíme

Hlavná postava hry spisovateľ Katurian vo svojej poviedke personifikoval imaginárnu silu, ktorá nás už v detstve presvedčí o tom, že život nemá zmysel. „Nevinný“ príbeh o detských samovraždách však spôsobí v hlave jeho rokmi týraného brata Michala zmätok, mnohých ľudí naozaj privedie na popravisko. Predovšetkým deti a my sa pristihujeme pri tom, že sa na tom dokonca smežeme. S ústami zakrytými rukou, potajomky.

V majstrovstve písania dramatika a scenáristu Martina McDonagha sa ukrýva drsný čierny humor, v ktorého pozadí sa vynárajú ničivé väzby v rodine, chorobné vzťahy a jeho „reálne“ fiktívny svet absurdností a postupný rozpad sociálnych pomerov.

Zrozumiteľný text

Veľkým pozitívom v rámci slovenského divadelníctva je teda výber kvalitného textu, v prípade inscenácie Ujo Vankúšik aj zrozumiteľne dramaturgicky spracovaného. Kristína Chlepková v spolupráci s dramaturgičkou Miriam Kičiňovou v nej sprítomnili tiež vedľajšie postavy rodičov bratov.

Postava Nadotca (Lukáš Dóza) pôsobila ako konferencier či rozprávač, ktorý sa snažil vysvetľovať a usporadúvať retrospektívne udalosti a kauzalitu prítomnej situácie. Napriek tomu by nezaškodilo, keby sa aspoň trochu skrátili hovorené pasáže pri vyšetrovaní Katuriana, ktorými inscenácia niekedy zbytočne strácala vnútorné napätie.

Ako hrôzostrašný sen

Herci sa museli popasovať s náročnými a dlhými časťami textu. Obzvlášť treba oceniť hereckú prácu u vyšetrovateľov prípadu detských vražd Richarda Blumenfelda a Otta Culku, ktorí v procese psychologického nátlaku na Katuriana často menili dikciu. Blumenfeld vďaka výbornej javiskovej reči a určitej dávke štylizácie dokonca

pôsobil na scéne najdominantnejšie, hoci nebol protagonistom. Ani Culka ako groteskná postavička, vyšetrovateľ Ariel, nezaostával, no napriek tomu v niektorých momentoch zotrval v tieni svojho vyšetrovateľského kolegu.

Katurian, ktorého stvárnil Daniel Žulčák, hral najcivilnejšie, ako sa dá, bol jedinou postavou, ktorá nepôsobila bizarne. Všetko to nezmyselné a obludné, čo sa mimo neho odohrávalo, sa tak zdalo ako hrôzostrašný sen, ktorý sme sledovali s akýmsi odstupom.

Daniel Fischer zase v postave mentálne retardovaného chlapca, neuvedomujúceho si závažnosť svojich činov, opäť ukázal veľkú schopnosť flexibility a rozpätie svojich možností. Katurianovho brata charakterizoval infantilným správaním ospravedlňujúcim prekročenie pravidiel ľudskej morálky, zajakávaním sa, rečovými a pohybovými problémami.

Groteskný svet

Groteskný svet dotvárala scénografia, kostýmy aj rekvizity. Obrovský kotúč papiera ako priznanie Katuriana vychádzajúci z písacieho stroja hyperbolizoval monštruóznosť a početnosť otriasajúcich udalostí. Červené ponožky a kárované papučky vyšetrovateľa Tupolského a poháre v tvare červenej kačacej hlavy patrili medzi detaily, ktoré boli integrálnou súčasťou premysleného režijno-dramaturgického konceptu vytvárajúceho karikatúru dnešných čias prešpikovaných ľudskou brutalitou.

Pre Arénu bolo prijatie tejto inscenácie vďaka mnohým pozitívam vydareným rozhodnutím. Nikoho nenechá chladným a v mnohých smeroch zaujme aj náročnejšieho diváka.

Ujo Vankúšik

autor: Martin McDonagh

preklad: Katarína Mikulíková

dramaturgia: Miriam Kičiňová

réžia: Kristína Chlepková

hrajú: Daniel Žulčák, Daniel Fischer, Richard Blumenfeld, Otto Culka a iní

obnovená premiéra v Divadle Aréna: 11. október 2013